

PORÓWNYWALNOŚĆ SPRAWOZDAŃ FINANSOWYCH SPORZĄDZANYCH WEDŁUG MSSF W PRAKTYCE SPÓŁEK Z EUROPY ŚRODKOWO-WSCHODNIEJ

8.1. Wstęp

Obecnie IASB monitoruje kwestię poprawy komunikacji w sprawozdawczości finansowej, w tym jej porównywalności. Dotychczas, zagraniczne badania naukowe w zakresie porównywalności struktury i treści sprawozdań finansowych według MSSF dotyczyły przede wszystkim dużych spółek giełdowych i nie były w nich uwzględnione w ogóle lub w bardzo małym zakresie spółki z Europy Środkowo-Wschodniej¹.

¹ Np. *IFRS. Observations on the Implementation of IFRS*, Ernst&Young, September 2006, www.feicanada.org/files/IFRS_Obs_on_the_Implementation.pdf (dostęp: 10.01.2017); *An Analysis of IFRS in Practice*, A Securities and Exchange Commission Staff Paper, US SEC, November 2011, www.sec.gov/spotlight/globalaccountingstandards/ifrs-work-plan-paper-111611-practice.pdf (dostęp: 2.07.2018); *Analysis of financial statements presentation*, Staff Paper, IASB Agenda 21A, November 2016, archive.ifrs.org/Meetings/MeetingDocs/IASB/2016/November/AP21A-PFS.pdf (dostęp: 20.02.2018).

Powyższe przesłanki skłoniły autorkę do przeprowadzenia badania w zakresie porównywalności sprawozdań finansowych sporządzanych według MSSF w praktyce spółek z Europy Środkowo-Wschodniej. Za punkt wyjścia w badaniu przyjęto przeprowadzenie analizy struktury i treści sprawozdań finansowych sporządzonych według MSSF spółek z Europy Środkowo-Wschodniej oraz ocenę ich porównywalności. Jego celem głównym jest identyfikowanie obszarów, w których porównywalność jest niemożliwa bądź istotnie utrudniona, a następnie wypracowanie rekomendacji, których wprowadzenie tę porównywalność mogłoby poprawić.

Próbkę badawczą stanowiły skonsolidowane sprawozdania finansowe za rok 2017 największych spółek² z Europy Środkowo-Wschodniej (z pominięciem instytucji finansowych). W doborze spółek wykorzystano ranking *Coface CEE Top 500 Ranking*³, obejmujący 500 największych spółek z Europy Środkowo-Wschodniej pod względem przychodów osiągniętych w 2017 roku. W rankingu zostały uwzględnione spółki z następujących krajów: Bułgaria, Czechy, Chorwacja, Estonia, Litwa, Łotwa, Polska, Rumunia, Serbia, Słowacja, Słowenia i Węgry. Ranking nie obejmuje sektora finansowego (banki, ubezpieczyciele, firmy leasingowe i brokerzy). Spośród tych 500 spółek do analizy zostały wybrane wszystkie te spółki, które sporządzają skonsolidowane sprawozdania finansowe według MSSF oraz prezentują je w języku angielskim na swoich stronach internetowych. Selekcja ta doprowadziła do uzyskania dostępu do 34 skonsolidowanych sprawozdań finansowych według MSSF spółek z Polski oraz 15 sprawozdań z pozostałych krajów. Taka dysproporcja wynika m.in. z tego, że cały ranking jest zdominowany przez polskie spółki, tj. 175 spółek na 500 pochodzi z Polski. Aby próba badawcza była bardziej reprezentatywna w aspekcie międzynarodowym, do dalszej analizy wybrano losowo cztery spółki z Polski. Informacje o badanych spółkach zawiera tabela 8.1.

² W badaniu uwzględniono największe spółki z Europy Środkowo-Wschodniej, żeby następnie porównać wyniki z podobnymi badaniami obejmującymi największe spółki z innych regionów świata.

³ *Coface CEE Top 500 Ranking*, Coface, September 2018, www.cofacecentraleurope.com (dostęp: 10.12.2018).

Tabela 8.1. Struktura geograficzna i branża badanych spółek

Kraj	Liczba spółek	Nazwa spółki i branża
Bułgaria	3	BULGARIAN ENERGY HOLDING JSC (<i>Usługi publiczne</i>) BULGARIAN TELECOMMUNICATIONS COMPANY JSC (<i>Elektronika, informacja, telekomunikacja</i>) SOPHARMA JSC (<i>Minerały, chemikalia, ropa naftowa, tworzywa sztuczne, leki</i>)
Estonia	3	EESTI ENERGIA AS (<i>Usługi publiczne</i>) TALLINK GRUPP AS (<i>Motoryzacja, transport</i>) TALLINNA KAUBAMAJA GRUPP AS (<i>Inne</i>)
Litwa	4	LIETUVOS ENERGIJA UAB (<i>Usługi publiczne</i>) LIETUVOS GELEZINKELIAI AB (<i>Motoryzacja, transport</i>) LINAS AGRO GROUP AB (<i>Rolnictwo, mięso, sektor rolno-spożywczy, wina</i>) ORLEN LIETUVA AB (<i>Minerały, chemikalia, ropa naftowa, tworzywa sztuczne, leki</i>)
Łotwa	2	ELKO GRUPA AS (<i>Elektronika, informacja, telekomunikacja</i>) LATVENERGO AS (<i>Usługi publiczne</i>)
Polska	4	IMPEXMETAL S.A. (<i>Metale</i>) KGHM POLSKA MIEDŹ S.A. (<i>Minerały, chemikalia, ropa naftowa, tworzywa sztuczne, leki</i>) POLSKIE GÓRNICTWO NAFTOWE I GAZOWNICTWO S.A. (<i>Usługi publiczne</i>) TAURON POLSKA ENERGIA S.A. (<i>Usługi publiczne</i>)
Węgry	3	MOL MAGYAR OLAJ- ÉS GÁZIPARI NYRT. (<i>Minerały, chemikalia, ropa naftowa, tworzywa sztuczne, leki</i>) RICHTER GEDEON VEGYÉSZETI GYÁR NYRT. (<i>Minerały, chemikalia, ropa naftowa, tworzywa sztuczne, leki</i>) WABERER 'S INTERNATIONAL NYRT. (<i>Motoryzacja, transport</i>)
Razem	19	

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Coface CEE Top 500 Ranking*, Coface, September 2018, www.cofacecentraleurope.com (dostęp: 10.12.2018).

Badanie podjęto wobec głębokiego przekonania o potrzebie dalszej unifikacji rozwiązań w obszarze sprawozdawczości finansowej, w szczególności, jeśli one mają dotyczyć kwestii porównywalności w czasie i przestrzeni. To kryterium użyteczności sprawozdań finansowych leży bowiem u podstaw monitorowania dokonań i potencjału przedsiębiorstw przez różne grupy interesariuszy i transparentność w zakresie porównywalności jest tu sprawą kluczową. Ocenia się, iż wyniki niniejszego badania mogą być przydatne dla instytucji tworzących regulacje w zakresie sprawozdawczości finansowej, w tym dla IASB oraz dla użytkowników sprawozdań finansowych.

8.2. Przegląd badań z zakresu porównywalności struktury i treści sprawozdań finansowych sporządzanych według MSSF

Badania poświęcone sprawozdaniom finansowym według MSSF są bardzo liczne, przy czym zdecydowana większość dotyczy zagadnień wyceny i ujawniania informacji. Znacznie mniej badań zostało przeprowadzonych w zakresie struktury i treści tych sprawozdań. Najczęściej analizowane pod tym względem elementy sprawozdania finansowego to sprawozdanie z wyniku i pozostałych całkowitych dochodów (wcześniej rachunek zysków i strat), sprawozdanie z przepływów pieniężnych i sprawozdanie z sytuacji finansowej (wcześniej bilans). Znacznie rzadziej przedmiotem analizy jest ogólna struktura i treść informacji dodatkowych oraz sprawozdania ze zmian w kapitale własnym. Część tych badań dotyczyła sprawozdań finansowych według MSSF sprzed ponad 10 lat⁴. W tabeli 8.2 zaprezentowano nowsze wyniki badań, w których analiza porównawcza obejmowała sprawozdania finansowe według MSSF spółek przynajmniej z dwóch krajów.

⁴ IFRS. *Observations on...*, op. cit.; I. von Keitz, *The Application of IFRS: Choices in Practice*, KPMG, December 2006, www.kpmg.com.br/ifrs/publicacoes/Accounting_guidance/The_Application_of_IFRS/The_Application_of_IFRS_Choices_in_Practice.pdf (dostęp: 29.01.2018); *Evaluation of the Application of IFRS in the 2006 Financial Statements of EU Companies*, Ineum Consulting, December 2008, ec.europa.eu/internal_market/accounting/docs/studies/2009-report_en.pdf (dostęp: 08.11.2017); E. Kvaal, C.W. Nobes, *IFRS Policy Changes and the Continuation of National Patterns of IFRS Practice*, „European Accounting Review” 2012, vol. 21, no. 2; Ch. Nobes, J. Perramon, *Firm Size and National Profiles of IFRS Policy Choice*, „Australian Accounting Review” 2013, no. 66, vol. 23, issue 3.

Tabela 8.2. Przegląd badań międzynarodowych dotyczących struktury i treści sprawozdań finansowych według MSSF

Publikacja	Dane	Główne wnioski
US SEC	<p>Skonsolidowane sprawozdania finansowe za 2009 rok 183 największych spółek na świecie pod względem przychodów (na podstawie rankingu 2009 <i>Fortune Global 500</i>). Większość analizowanych spółek pochodziła z UE* (prawie 80%)</p>	<p>Sprawozdanie z wyniku i pozostałych całkowitych dochodów (1) Prezentacja przez przeważającą liczbę spółek informacji o wyniku finansowym i pozostałych całkowitych dochodach w formie dwóch sprawozdań. (2) Klasyfikacja kosztów w układzie rodzajowym przez około połowę spółek oraz w układzie kalkulacyjnym również przez około połowę spółek. (3) Brak ujawnień w informacjach dodatkowych o kosztach w układzie rodzajowym w przypadku około jednej trzeciej spółek stosujących układ kalkulacyjny kosztów. (4) Brak spójności w zakresie rodzajów prezentowanych kosztów w układzie rodzajowym. (5) Różnice w zakresie prezentowanych wyników cząstkowych. (6) Brak spójności w zakresie miejsca prezentacji pozycji „Udział w jednostkach stowarzyszonych”</p> <p>Sprawozdanie z przepływów pieniężnych (1) Prezentacja operacyjnych przepływów pieniężnych metodą pośrednią przez zdecydowaną większość spółek. (2) Różne punkty wyjścia przy ustalaniu przepływów pieniężnych netto z działalności operacyjnej (zysk netto, zysk przed opodatkowaniem, zysk netto dla udziałowców, zysk przed opodatkowaniem i pozycjami finansowymi, zysk operacyjny, przepływy pieniężne z działalności operacyjnej, <i>beginning cash and cash equivalents</i>, zysk netto z działalności operacyjnej, zyski przed odsetkami, opodatkowaniem i amortyzacją, wyniki cząstkowe określone przez spółkę. (3) Prezentacja przez ponad połowę spółek jednego lub więcej wyników cząstkowych w ramach działalności operacyjnej (zysk operacyjny grupy; przepływy pieniężne z działalności operacyjnej przed zmianami w kapitale obrotowym i rezerwami; przepływy pieniężne z działalności operacyjnej przed zmianami w kapitale obrotowym; środki pieniężne pochodzące z operacji; środki pieniężne pochodzące z operacji przed podatkami; środki pieniężne pochodzące z operacji kontynuowanych; środki pieniężne pochodzące z operacji przed pozycjami finansowymi; środki pieniężne pochodzące z operacji przed pozycjami finansowymi i podatkami; przepływy pieniężne z działalności operacyjnej przed zmianami w kapitale obrotowym, podatkami, dywidendami i odsetkami; skorygowany EBITDA; inne wyniki określone przez spółkę). (4) Brak prezentacji przepływów pieniężnych w podziale na działalność operacyjną, inwestycyjną i finansową w przypadku kilku spółek</p>

cd. tabeli 8.2

Publikacja	Dane	Główne wnioski
US SEC		<p>Sprawozdanie z sytuacji finansowej (1) Znaczna porównywalność klasyfikacji aktywów i zobowiązań w sprawozdaniu z sytuacji finansowej. Podział aktywów i zobowiązań na krótkoterminowe i długoterminowe przez większość spółek. Prezentacja aktywów według wzrastającej płynności. (2) Różnice w klasyfikacji aktywów finansowych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej. (3) Prezentacja przez niektóre spółki (generalnie z trzech krajów) dodatkowej pozycji „Zadłużenie netto” („<i>Net debt</i>”). Ta praktyka prawdopodobnie pochodziła z wymagań lokalnych GAAP</p> <p>Informacje dodatkowe (1) Uporządkowanie informacji dodatkowych przez wiele spółek według kolejności pozycji prezentowanych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej i sprawozdaniu z wyniku. (2) Praktyka wielu spółek – omawianie różnych aspektów tego samego zagadnienia rachunkowości w różnych miejscach informacji dodatkowych. W przypadku pewnych złożonych zagadnień (np. podatek dochodowy) może utrudniać zrozumienie i porównywanie z informacjami dodatkowymi innych spółek. (3) Prezentacja wymaganych ujawnień poza informacjami dodatkowymi, w innych sekcjach rocznego raportu – w przypadku niektórych spółek</p>
J. Gađ	Skonsolidowane sprawozdania finansowe za 2012 rok spółek z indeksu WIG30 i niemieckiego indeksu DAX	<p>Sprawozdanie z wyniku i pozostałych całkowitych dochodów (1) Prezentacja wyniku całościowego w ramach dwóch sprawozdań – wszystkie spółki niemieckie oraz większość spółek polskich (60%). (2) Zróżnicowana forma prezentacji składników pozostałego wyniku całościowego (trzy warianty prezentacji)</p> <p>Sprawozdanie z sytuacji finansowej Mała porównywalność pozycji kapitału własnego, na które są odnoszone składniki wyniku całościowego: dominacja pozycji „szczegółowych” kapitału własnego wśród polskich spółek oraz „pozycji zbiorczych” – wśród niemieckich spółek</p> <p>Sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym (1) Brak jednolitej formy prezentacji składników pozostałych całkowitych dochodów (pięć różnych rozwiązań). Dominujący sposób prezentacji wśród spółek polskich (64,3%) i niemieckich (73,3%) to ogólna pozycja dla innych całkowitych dochodów oraz szczegółowe pozycje kapitału własnego, na które te dochody były odnoszone. (2) Prezentacja w odrębnej pozycji wyniku finansowego za bieżący okres w ramach całkowitych dochodów przez większość spółek polskich (70%) i niemieckich (76,7%)</p>

Publikacja	Dane	Główne wnioski
IASB	Skonsolidowane sprawozdania finansowe** 25 spółek z Azji, Europy, Ameryki Południowej i Bliskiego Wschodu	<p>Sprawozdanie z wyniku i pozostałych całkowitych dochodów</p> <p>(1) Prezentacja kosztów w układzie kalkulacyjnym przez ponad połowę spółek (3/5 spółek), w układzie rodzajowym – 1/5 spółek, w żadnym z wymaganych układów – 1/5 spółek. (2) Brak prezentacji informacji o kosztach w układzie rodzajowym w informacjach dodatkowych przez znaczną liczbę spółek (7 z 15), które stosowały kalkulacyjny układ kosztów. (3) Różnice w sposobie ustalania wyniku brutto ze sprzedaży. (4) Prezentacja przez wiele spółek wyniku cząstkowego „Zysk operacyjny”, odpowiadającego zasadniczo wynikowi EBIT, lecz często różnie ustalanego. (5) Prezentacja przez wiele spółek skorygowanego zysku operacyjnego (<i>adjusted operating profit</i>), różniącego się rodzajami korekt oraz odznaczającego się brakiem przejrzystości. (6) Różnice w zakresie miejsca prezentacji pozycji „Udział w wyniku jednostek stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięć”</p> <p>Sprawozdanie z przepływów pieniężnych</p> <p>(1) Różnice w zakresie punktu wyjścia przy ustalaniu przepływów pieniężnych netto z działalności operacyjnej (zysk/strata netto, zysk przeznaczony dla udziałowców, zysk z działalności kontynuowanej, zysk przed opodatkowaniem, zysk operacyjny, środki pieniężne pochodzące z operacji (<i>cash generated from operations</i>)). (2) Różnice w zakresie klasyfikacji odsetek otrzymanych i zapłaconych oraz dywidend otrzymanych. (3) Prezentacja przez małą liczbę spółek (w porównaniu ze sprawozdaniem z wyniku i pozostałych całkowitych dochodów) dodatkowych wyników cząstkowych</p> <p>Sprawozdanie z sytuacji finansowej</p> <p>(1) Brak istotnych niespójności między analizowanymi spółkami. (2) Prezentacja przez niektóre spółki pozycji „Inne” o dużej wartości (np. w czterech przypadkach występowały inne bieżące zobowiązania, których wysokość przekraczała 30% całości bieżących zobowiązań oraz 10% całości zobowiązań i kapitału własnego)</p>
IFRS Foundation	Informacje dodatkowe sześciu spółek (Fonterra Co-operative Group Limited, Wesfarmers Limited, PotashCorp, ITV plc, Orange S.A., Pandora A/S)	<p>Informacje dodatkowe</p> <p>Zmiany w zakresie prezentacji informacji dodatkowych, które uznano za dobry przykład zmian na rzecz skutecznej komunikacji w sprawozdaniach finansowych: (1) połączenie not w grupy tematyczne (wcześniejsza struktura not to obszerna lista odzwierciedlająca w dużej mierze poszczególne pozycje w podstawowym sprawozdaniu finansowym); (2) rezygnacja z odrębnej noty odnośnie polityki rachunkowości i przeniesienie jej opisu do różnych not, dotyczących poszczególnych zagadnień</p>

cd. tabeli 8.2

Publikacja	Dane	Główne wnioski
E.A. Gordon et al.	Sprawozdania finansowe 798 firm z 13 krajów europejskich*** za lata 2005–2012 (z wyłączeniem instytucji finansowych)	Sprawozdanie z przepływów pieniężnych (1) Znaczące różnice w klasyfikacji odsetek otrzymanych i zapłaconych oraz dywidend otrzymanych. (2) Odsetki otrzymane klasyfikowano jako działalność operacyjna (60% spółek), działalność inwestycyjna (31% spółek) i działalność finansowa (9% spółek). (3) Odsetki zapłacone klasyfikowano jako działalność operacyjna (około 76% spółek) i działalność finansowa (23,5% spółek). Dywidendy otrzymane klasyfikowano jako działalność operacyjna (57% spółek) i działalność inwestycyjna (40% spółek).
A. Ciecholewska, J. Gierusz	Skonsolidowane sprawozdania finansowe za 2016 rok 5 spółek polskich z indeksu WIG20 i 5 spółek niemieckich z indeksu DAX	(1) Odmienny porządek prezentacji informacji, różny poziom uszczegółowienia, przenoszenie istotnych pozycji do części opisowych, pomijanie w sprawozdaniach finansowych ważnych informacji. (2) W wielu podmiotach przedstawianie not wyłącznie w formie opisowej, brak prezentacji wielkości liczbowych. Bardzo duże utrudnienie w analizie informacji zawartych w notach stanowi ich obszerność, niejednorodny układ i poziom skomplikowania. (3) Strukturyzowanie informacji w notach praktycznie w dowolny sposób, ograniczona ich porównywalność między spółkami. (4) Pewne podobieństwa w ramach krajów, np. ujawnienie dodatkowych informacji o kosztach w przekroju rodzajowym przez wszystkie polskie spółki, w przeciwieństwie do niemieckich spółek (ujawnienie w ograniczonym stopniu). (5) Zasadniczo istotne różnice między sprawozdaniami finansowymi badanych spółek niezależnie od kraju głównej siedziby jednostki

* W badaniu było uwzględnionych tylko kilka spółek z Europy Środkowo-Wschodniej (mniej niż po trzy spółki z Polski i Węgier). ** W badaniu nie podano, którego roku dotyczyły sprawozdania finansowe. *** W badaniu nie były uwzględnione spółki z Europy Środkowo-Wschodniej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie *An Analysis of IFRS in Practice*, A Securities and Exchange Commission Staff Paper, US SEC, November 2011, www.sec.gov/spotlight/globalaccountingstandards/ifrs-work-plan-paper-111611-practice.pdf (dostęp: 2.07.2018); J. Gad, *Prezentacja składników wyniku całkowitego w kapitale własnym – praktyka sprawozdawcza spółek giełdowych w Polsce i w Niemczech*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 803, Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” 2014, nr 66; J. Gad, *Sprawozdanie z wyniku całkowitego jako źródło informacji na temat kapitałowych przychodów i kosztów – doświadczenia polskiego i niemieckiego rynku kapitałowego*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości” 2014, nr 75(131); J. Gad, *Components of Comprehensive Income and Statement of Changes in Equity: An Analysis of Public Companies' Reporting Practices in Poland and Germany*, „Management and Business Administration. Central Europe” 2015, vol. 23, no. 3; *Analysis of financial statements presentation*, Staff Paper, IASB Agenda 21A, IASB, November 2016, archive.ifrs.org/Meetings/MeetingDocs/IASB/2016/November/AP21A-PFS.pdf (dostęp: 20.02.2018); *Better Communication in Financial Reporting. Making disclosures more meaningful, IFRS Disclosure Initiative – Case Studies*, IFRS Foundation, October 2017, www.ifrs.org/-/media/project/disclosure-initiative/better-communication-making-disclosures-more-meaningful.pdf (dostęp: 21.01.2018); E.A. Gordon, E. Henry, B.N. Jorgensen, C.L. Linthicum, *Flexibility in cash-flow classification under IFRS: determinants and consequences*, „Review of Accounting Studies” 2017, vol. 22; A. Ciecholewska, J. Gierusz, *Porównywalność formy prezentacji informacji w sprawozdaniach finansowych sporządzonych zgodnie z MSSF (na przykładzie Polski i Niemiec)*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości” 2018, nr 100(156).

8.3. Porównywalność sprawozdań z wyniku i pozostałych całkowitych dochodów

W przypadku struktury i treści sprawozdań z wyniku i pozostałych całkowitych dochodów przedmiotem analizy były następujące wybrane zagadnienia: (1) liczba sprawozdań z wyniku i pozostałych całkowitych dochodów, (2) klasyfikacja kosztów podstawowej działalności operacyjnej, (3) zakres informacji o kosztach w układzie rodzajowym w informacji dodatkowej, (4) wyniki cząstkowe w ramach działalności operacyjnej dla kalkulacyjnego układu kosztów, (5) sposób ujęcia odpisów aktualizujących zapasy oraz odpisów aktualizujących niefinansowe aktywa trwałe, (6) rodzaje kosztów według rodzaju prezentowane w sprawozdaniu finansowym, (7) wyniki cząstkowe, które nie są wymagane przez MSR 1, (8) miejsce pozycji „Udział w wyniku jednostek stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięć”.

Wśród badanych spółek ponad połowa (11 spółek) prezentowała informacje o wyniku finansowym i pozostałych całkowitych dochodach w formie jednego sprawozdania (tabela 8.3), które było nazywane przez spółki *Statement of comprehensive income* (6 spółek) lub *Statement of profit or loss and other comprehensive income* (5 spółek). Pozostałe spółki prezentowały dwa sprawozdania: rachunek zysków i strat, które nazywano *Statement of profit or loss* (5 spółek) lub *Income statement* (3 spółki) oraz sprawozdanie z całkowitych dochodów, które wszystkie spółki nazywały *Statement of comprehensive income* (8 spółek).

Tabela 8.3. Prezentacja informacji o wyniku i pozostałych całkowitych dochodach – analiza ogólna

Sposób prezentacji	Liczba spółek	%
Jedno sprawozdanie	11	58
Dwa sprawozdania	8	42
Razem	19	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych badanych spółek.

Wszystkie badane spółki prezentowały koszty w układzie kalkulacyjnym albo rodzajowym bezpośrednio w sprawozdaniu (sprawozdaniach) z wyniku i pozostałych całkowitych dochodów. Wśród badanych spółek nieznacznie więcej spółek stosowało klasyfikację rodzajową kosztów (tabela 8.4).

Tabela 8.4. Klasyfikacja kosztów podstawowej działalności operacyjnej

Sposób prezentacji kosztów operacyjnych	Liczba spółek	%
Koszty w układzie rodzajowym	10	53
Koszty w układzie kalkulacyjnym	9	47
Razem	19	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych badanych spółek.

Wszystkie badane spółki, które prezentowały koszty w układzie kalkulacyjnym w sprawozdaniu (sprawozdaniach) z wyniku i pozostałych całkowitych dochodów, informacje o kosztach w układzie rodzajowym przedstawiały w informacjach dodatkowych. Ponadto zaobserwowano, że te informacje dotyczyły całości, a nie części kosztów operacyjnych (tabela 8.5). Ponadto zauważono, że jedna z badanych spółek (WABERER'S INTERNATIONAL NYRT.) bezpośrednio w sprawozdaniu z całkowitych dochodów klasyfikację kosztów w układzie kalkulacyjnym uzupełniła o jednoczesną klasyfikację tych kosztów w układzie rodzajowym. Jednakże taka forma prezentacji informacji o kosztach tej spółki była mało przejrzysta.

Tabela 8.5. Koszty w układzie rodzajowym w informacji dodatkowej

Zakres informacji o kosztach w układzie rodzajowym w informacji dodatkowej	Liczba spółek	%
Informacja o kosztach w układzie rodzajowym obejmująca wszystkie koszty operacyjne	9	100
Informacja o kosztach w układzie rodzajowym obejmująca wybrane koszty operacyjne (np. koszty sprzedaży, koszty ogólnego zarządu)	0	0
Razem	9	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych badanych spółek.

W przypadku prezentacji kosztów w układzie kalkulacyjnym wszystkie spółki, zgodnie z wymaganiami MSR 1, prezentowały w odrębnej pozycji koszt własny sprzedaży. Ponadto większość spółek wyodrębniała także koszty sprzedaży oraz koszty ogólnego zarządu w odrębnych pozycjach (tabela 8.6).

Tabela 8.6. Klasyfikacja kosztów w układzie kalkulacyjnym

Rodzaje/typy kosztów	Liczba spółek
Koszt własny sprzedaży	9
Koszty sprzedaży i koszty ogólnego zarządu w odrębnych pozycjach	6
Koszty sprzedaży i koszty ogólnego zarządu w jednej pozycji (łącznie)	3

Źródło: opracowanie własne na podstawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych badanych spółek.

Wszystkie spółki przedstawiające koszty operacyjne w układzie kalkulacyjnym ustalały wynik brutto ze sprzedaży. Ponadto jedna spółka (KGHM) prezentowała także wynik netto ze sprzedaży (tabela 8.7).

Tabela 8.7. Wyniki cząstkowe w ramach działalności operacyjnej dla kalkulacyjnego układu kosztów

Rodzaj wyniku	Liczba spółek
Wynik brutto ze sprzedaży	9
Wynik netto ze sprzedaży	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych badanych spółek.

Wynik brutto ze sprzedaży był ustalany tak samo przez wszystkie spółki, tj. przychody ze sprzedaży pomniejszono o koszt własny sprzedaży. Jednakże wyniku tego nie można uznać za w pełni porównywalnego między spółkami, gdyż niektóre spółki uwzględniały w nim odpisy aktualizujące zapasy, inne zaś zaliczały te odpisy do pozostałych kosztów operacyjnych (tabela 8.8). Podobną praktykę zaobserwowano w odniesieniu do odpisów aktualizujących niefinansowe aktywa trwałe (tabela 8.9).

Tabela 8.8. Ujęcie odpisów aktualizujących zapasy

Sposób ujęcia odpisów aktualizujących zapasy	Liczba spółek	%
Ujęcie w koszcie własnym sprzedaży	5	56
Ujęcie w pozostałych kosztach operacyjnych	2	22
Ujęcie w koszcie własnym sprzedaży lub w pozostałych kosztach operacyjnych	1*	11
Brak informacji	1	11
Razem	9	100

* W opisie polityki rachunkowości spółka ta wyjaśnia, że odpisy aktualizujące zapasy ujmuje w kosztach operacyjnych lub pozostałych kosztach operacyjnych w zależności od rodzaju zapasu.

Źródło: opracowanie własne na podstawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych badanych spółek.

Tabela 8.9. Ujęcie odpisów aktualizujących niefinansowe aktywa trwałe

Sposób ujęcia odpisów aktualizujących niefinansowe aktywa trwałe	Liczba spółek	%
Ujęcie w koszcie własnym sprzedaży	2	22
Ujęcie w pozostałych kosztach operacyjnych	4	45
Brak informacji	3	33
Razem	9	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych badanych spółek.

W przypadku klasyfikacji kosztów według rodzaju można zauważyć, że prawie wszystkie spółki prezentowały w sprawozdaniu z wyniku i pozostałych całkowitych dochodów takie same rodzaje kosztów, jak te zawarte w przykładzie ilustrującym do MSR 1, czyli zużycie materiałów i surowców, koszty świadczeń pracowniczych i amortyzacja⁵. Tylko niektóre spółki wykazywały również koszty usług obcych czy inne jeszcze rodzaje kosztów (tabela 8.10).

Spółki, które prezentowały koszty w układzie rodzajowym tylko w informacjach dodatkowych (tabela 8.11) wyodrębniały znacznie więcej kategorii tych kosztów w porównaniu ze spółkami stosującymi układ rodzajowy kosztów w sprawozdaniu z wyniku i pozostałych całkowitych dochodów.

⁵ *A Guide through IFRS*, Part B, IFRS Foundation, London 2013, s. B1107.

Tabela 8.10. Rodzaje kosztów według rodzaju prezentowane w sprawozdaniu (sprawozdaniach) z wyniku i pozostałych całkowitych dochodów

	Zużycie materiałów i surowców	Koszty świadczeń pracowniczych	Amortyzacja*	Usługi obce	Inne kategorie kosztów rodzajowych
Spółki prezentujące dany rodzaj kosztu	9 (90%)	10 (100%)	10 (100%)	4 (40%)	4 (40%)
Spółki nieprezentujące danego rodzaju kosztów	1 (10%)	0 (0%)	0 (0%)	6 (60%)	6 (60%)
Razem	10 (100%)	10 (100%)	10 (100%)	10 (100%)	10 (100%)

* Część spółek koszty amortyzacji prezentowała razem z kosztami z tytułu utraty wartości (*impairment*).

Źródło: opracowanie własne na podstawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych badanych spółek.

Tabela 8.11. Rodzaje kosztów według rodzaju prezentowane w informacjach dodatkowych

	Zużycie materiałów i surowców	Koszty świadczeń pracowniczych	Amortyzacja	Usługi obce*	Inne kategorie kosztów rodzajowych
Spółki prezentujące dany rodzaj kosztu	8 (89%)	9 (100%)	9 (100%)	8 (89%)	8 (89%)
Spółki nieprezentujące danego rodzaju kosztów	1 (11%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (11%)	1 (11%)
Razem	9 (100%)	9 (100%)	9 (100%)	9 (100%)	9 (100%)

* Część spółek wykazywało w odrębnych pozycjach kilka kategorii kosztów będących usługami obcymi.

Źródło: opracowanie własne na podstawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych badanych spółek.

Większa liczba rodzajów wyróżnianych kosztów powoduje, że istnieją znacznie większe różnice między spółkami w tym zakresie (tabela 8.12⁶).

⁶ Określenia w języku angielskim przedstawione w tej i w kolejnych tabelach pozostawia się bez tłumaczenia na język polski ze względu na różne niuanse interpretacyjne zidentyfikowane w analizowanych materiałach źródłowych.

Tabela 8.12. Zakres kosztów według rodzaju w informacjach dodatkowych w wybranych spółkach

RICHTER GEDEON VEGYÉSZETI GYÁR NYRT (Węgry)	ELKO GRUPA AS (Łotwa)	TAURON POLSKA ENERGIA S.A. (Polska)
<i>Material type expenses</i> <i>Personnel expenses</i> <i>Depreciation and amortization</i> <i>Other expenses</i>	<i>Employee benefit expense</i> <i>Rent and office maintenance expenses</i> <i>Warehousing expenses</i> <i>Transportation expenses</i> <i>Advertising costs</i> <i>Professional fees*</i> <i>Depreciation and amortisation charge</i> <i>Write-off of damaged goods</i> <i>Other expenses</i>	<i>Depreciation of property, plant and equipment and amortization of intangible assets</i> <i>Impairment of property, plant and equipment and intangible assets</i> <i>Materials and energy</i> <i>Maintenance and repair services</i> <i>Distribution services</i> <i>Other external services</i> <i>Cost of obligation to remit the emission allowances</i> <i>Other taxes and charges</i> <i>Employee benefits expense</i> <i>Allowance for doubtful debts</i> <i>Other</i>

* Including fees paid to the audit firm for annual audit: 128 thousand EUR and for tax services: 48 976 thousand EUR 2017.

Źródło: opracowanie własne na podstawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych badanych spółek.

Badane spółki wykazywały znacznie więcej wyników cząstkowych niż te wymagane przez MSR 1 (tabela 8.13). Wszystkie spółki ustalały wynik przed opodatkowaniem, ponadto większość spółek przedstawiała wynik operacyjny. W przypadku działalności operacyjnej (tabela 8.14) tylko dwie spółki wykazywały dwa wyniki operacyjne, tj. EBITDA i EBIT.

Zgodnie z MSR 1 kategorię „Udział w wyniku jednostek stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięć” spółki powinny prezentować w odrębnej pozycji w sprawozdaniu z wyniku i pozostałych całkowitych dochodów. W badanych spółkach brak jest jednolitej prezentacji tej kategorii, przy czym większość umiejscowiła ją poniżej wyniku operacyjnego, ale powyżej wyniku przed opodatkowaniem (tabela 8.15).

Tabela 8.13. Wyniki cząstkowe w sprawozdaniu (sprawozdaniach) z wyniku i pozostałych całkowitych dochodów, które nie są wymagane przez MSR 1

Rodzaj wyniku	Liczba spółek
Zysk operacyjny bez uwzględnienia amortyzacji (EBITDA)	2 (11%)
Wynik operacyjny (<i>Operating profit (loss)</i>)	16 (84%)
Wynik przed opodatkowaniem (<i>Profit (loss) before income tax</i>)	19 (100%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych badanych spółek.

Tabela 8.14. Wyniki operacyjne w sprawozdaniu (sprawozdaniach) z wyniku i pozostałych całkowitych dochodów

Liczba prezentowanych wyników operacyjnych	Liczba spółek	%
Prezentacja jednego wyniku operacyjnego (<i>Operating profit (loss)</i>)	14	74
Prezentacja dwóch wyników operacyjnych – Wynik operacyjny bez uwzględnienia amortyzacji (<i>Operating profit (loss) before depreciation and amortization (EBITDA)</i>) oraz Wynik operacyjny (<i>Operating profit (loss)</i>)	2	10
Brak prezentacji wyniku operacyjnego	3	16
Razem	19	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych badanych spółek.

Tabela 8.15. Miejsce pozycji „Udział w wyniku jednostek stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięć” w sprawozdaniu (sprawozdaniach) z wyniku i pozostałych całkowitych dochodów

Miejsce pozycji „Udział w wyniku jednostek stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięć”	Liczba spółek	%
Powyżej wyniku operacyjnego	1	5
Poniżej wyniku operacyjnego, ale powyżej wyniku przed opodatkowaniem	11	58
Powyżej wyniku przed opodatkowaniem, ale wynik operacyjny nie jest prezentowany	1	5
Brak takiej pozycji	6	32
Razem	19	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych badanych spółek.

Znacznie bardziej przejrzysta i bardziej porównywalna między spółkami była prezentacja informacji o pozostałych całkowitych dochodach w sprawozdaniu z wyniku i pozostałych całkowitych dochodów. Zgodnie z MSR 1 spółki stosowały podział tych dochodów, na te które zostaną w kolejnych okresach przeklasyfikowane do wyniku oraz na te, które nie zostaną w kolejnych okresach przeklasyfikowane do wyniku. Niniejszego podziału nie zastosowała tylko jedna spółka. Niejednolite rozwiązanie stosowały natomiast spółki w zakresie prezentacji skutków podatkowych dotyczących pozostałych całkowitych dochodów. Spółki informacje te mogą – zgodnie z MSR 1 – przedstawiać w sprawozdaniu z wyniku i pozostałych całkowitych dochodów lub w informacjach dodatkowych. Nieznacznie mniej spółek zastosowało pierwsze rozwiązanie.

8.4. Porównywalność sprawozdań z przepływów pieniężnych

W zakresie struktury i treści sprawozdań z przepływów pieniężnych analizowano następujące zagadnienia: (1) metoda prezentacji przepływów z działalności operacyjnej, (2) punkt wyjścia przy ustalaniu przepływów pieniężnych netto z działalności operacyjnej, (3) klasyfikacja odsetek i dywidend, (4) wyniki cząstkowe w sekcji dotyczącej przepływów pieniężnych z działalności operacyjnej, (5) podział w sekcjach dotyczących przepływów pieniężnych z działalności inwestycyjnej i finansowej, (6) miejsce i sposób prezentacji szczegółowych informacji o zmianach w kapitale obrotowym na potrzeby ustalenia przepływów pieniężnych z działalności operacyjnej.

Większość badanych spółek prezentowała przepływy z działalności operacyjnej metodą pośrednią (tabela 8.16). Kilka spółek zastosowało natomiast metodę bezpośrednią – dwie spółki z Bułgarii (BULGARIAN ENERGY HOLDING JSC, SOPHARMA JSC) i jedna z Estonii (EESTI ENERGIA AS).

Spółki, które stosowały metodę pośrednią prezentacji przepływów działalności operacyjnej przyjmowały jeden z dwóch punktów wyjścia przy ustalaniu przepływów netto, tj. wynik przed opodatkowaniem lub wynik netto (tabela 8.17). Nieznacznie więcej spółek wybierało wynik przed opodatkowaniem.

Tabela 8.16. Metody prezentacji przepływów z działalności operacyjnej

Rodzaj metody	Liczba spółek	%
Metoda bezpośrednia	3	16
Metoda pośrednia	16	84
Razem	19	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych badanych spółek.

Tabela 8.17. Punkt wyjścia przy określaniu przepływów pieniężnych netto z działalności operacyjnej

Punkt wyjścia	Liczba spółek	%
Wynik przed opodatkowaniem	9	56
Wynik netto	7	44
Razem	16	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych badanych spółek.

Wszystkie spółki identycznie prezentowały dywidendy w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych. Dywidendy otrzymane przedstawiano w przepływach pieniężnych z działalności inwestycyjnej, zaś dywidendy wypłacone – w przepływach pieniężnych z działalności finansowej. W przypadku odsetek otrzymanych większość spółek wykazywała je w segmencie działalności inwestycyjnej, odsetek zapłaconych zaś – w działalności finansowej (tabela 8.18).

Tabela 8.18. Odsetki i dywidendy w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych

Rodzaj przepływów pieniężnych	Klasyfikacja	Liczba spółek	%
Dywidendy otrzymane	Działalność inwestycyjna	12	63
	Brak takiej pozycji	7	37
Odsetki otrzymane	Działalność inwestycyjna	12	63
	Działalność operacyjna	4	21
	Brak takiej pozycji	3	16
Dywidendy wypłacone	Działalność finansowa	17	89
	Brak takiej pozycji	2	11

cd. tabeli 8.18

Rodzaj przepływów pieniężnych	Klasyfikacja	Liczba spółek	%
Odsetki zapłacone	Działalność finansowa	12	63
	Działalność operacyjna	5	27
	Działalność operacyjna i finansowa	1	5
	Brak takiej pozycji	1	5

Źródło: opracowanie własne na podstawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych badanych spółek.

Połowa spółek prezentujących przepływy z działalności operacyjnej metodą pośrednią ustalała jeden lub dwa wyniki cząstkowe (tabela 8.19). Rodzaje i nazwy tych wyników cząstkowych różnią się między spółkami, więc przytoczono ich oryginalne brzmienie ze sprawozdań, natomiast w nawiasie autorka dodała, jakich kategorii dany wynik nie uwzględniła (tabela 8.20).

Tabela 8.19. Wyniki cząstkowe w ramach działalności operacyjnej

Liczba i rodzaje wyników	Liczba spółek	%
Jeden wynik cząstkowy	7	44
Dwa wyniki cząstkowe	1	6
Brak wyników cząstkowych	8	50
Razem	16	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych badanych spółek.

Tabela 8.20. Rodzaje wyników cząstkowych w ramach działalności operacyjnej

Liczba i rodzaje wyników cząstkowych	Nazwa spółki (kraj pochodzenia)
Jeden wynik cząstkowy	
<i>Cash flows from operating activities after adjustments to non-cash items</i> (w tym wyniku nie były uwzględnione zmiany w kapitale obrotowym oraz podatek dochodowy zapłacony)	LIETUVOS GELEZINKELIAI AB (Litwa)
<i>Net cash flows from operations before changes in working capital</i> (w tym wyniku nie były uwzględnione zmiany w kapitale obrotowym oraz podatek dochodowy zapłacony)	WABERER'S INTERNATIONAL NYRT. (Węgry)
Brak nazwy ustalonego wyniku cząstkowego; wynik ten odzwierciedla przepływy pieniężne przed zmianami w kapitale obrotowym i przed zapłaconym podatkiem dochodowym	LINAS AGRO GROUP AB (Litwa)

Liczba i rodzaje wyników cząstkowych	Nazwa spółki (kraj pochodzenia)
<i>Cash flows from operations before changes in working capital</i> (w tym wyniku nie były uwzględnione zmiany w kapitale obrotowym, był natomiast uwzględniony podatek dochodowy zapłacony)	MOL MAGYAR OLAJ- ÉS GÁZIPARI NYRT. (Węgry)
<i>Cash generated on operating profit</i> (w tym wyniku nie był uwzględniony podatek dochodowy zapłacony)	IMPEXMETAL S.A. (Polska)
<i>Cash generated from operating activities</i> (w tym wyniku nie był uwzględniony podatek dochodowy zapłacony)	TALLINK GRUPP AS (Estonia)
<i>Cash generated from operations</i> (w tym wyniku nie były uwzględnione odsetki otrzymane, odsetki zapłacone oraz podatek dochodowy zapłacony)	BULGARIAN TELECOMMUNICATIONS COMPANY JSC (Bułgaria)
Dwa wyniki cząstkowe	
<i>Operating profit before working capital adjustments</i> (w tym wyniku nie były uwzględnione zmiany w kapitale obrotowym oraz odsetki otrzymane, odsetki zapłacone i podatek dochodowy zapłacony) <i>Cash generated from operating activities</i> (w tym wyniku nie były uwzględnione odsetki zapłacone, odsetki otrzymane oraz podatek dochodowy zapłacony)	LATVENERGO AS (Łotwa)

Źródło: opracowanie własne na podstawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych badanych spółek.

W celu zwiększenia przejrzystości prezentacji rodzajów przepływów z działalności inwestycyjnej i finansowej niektóre spółki prezentowały je w podziale na wpływy i wydatki (tabela 8.21). Warto zaznaczyć, że spółki, które wybrały taką formę prezentacji pochodziły tylko z Polski.

Tabela 8.21. Forma prezentacji przepływów pieniężnych z działalności inwestycyjnej i finansowej

Forma	Liczba spółek	%
Podział na dwie sekcje: wpływy i wydatki	3	16
Brak podziału	16	84
Razem	19	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych badanych spółek.

Zdecydowana większość spółek przedstawiała szczegółowe informacje o zmianach w kapitale obrotowym bezpośrednio w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych, pozostałe spółki szczegółowo prezentowały natomiast w informacjach dodatkowych (tabela 8.22). Wszystkie spółki, które prezentowały informacje o zmianach w kapitale obrotowym bezpośrednio w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych, prezentowały te informacje w odrębnej sekcji (tabela 8.23).

Tabela 8.22. Miejsce prezentacji szczegółowych informacji o zmianach w kapitale obrotowym na potrzeby ustalenia przepływów pieniężnych z działalności operacyjnej

Miejsce prezentacji	Liczba spółek	%
Prezentacja w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych	13	81
Prezentacja w informacjach dodatkowych	3	19
Razem	16	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych badanych spółek.

Tabela 8.23. Sposób prezentacji zmian w kapitale obrotowym w ramach przepływów pieniężnych z działalności operacyjnej

Miejsce prezentacji	Liczba spółek	%
Odrębna sekcja	13	100
Brak wyodrębnienia sekcji	0	0
Razem	13	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych badanych spółek.

8.5. Porównywalność sprawozdań z sytuacji finansowej

W przypadku struktury i treści sprawozdań z sytuacji finansowej przedmiotem analizy były następujące zagadnienia: (1) klasyfikacja aktywów i pasywów, (2) kolejność prezentowanych pozycji, (3) zakres pozycji w aktywach trwałych, aktywach obrotowych, zobowiązaniach i kapitale własnym, (4) prezentacja wybranych pozycji z zakresu aktywów, zobowiązań i kapitału własnego.

W sprawozdaniu z sytuacji finansowej⁷ wszystkie spółki dzieliły aktywa na trwałe i obrotowe oraz pasywa na kapitał własny oraz zobowiązania długoterminowe i krótkoterminowe. Większość spółek prezentowała aktywa według wzrastającej płynności oraz pasywa według rosnącej wymagalności. Natomiast trzy spółki prezentowały aktywa według malejącej płynności oraz pasywa według malejącej wymagalności (tabela 8.24).

Tabela 8.24. Klasyfikacja i kolejność prezentacji aktywów i pasywów

Podział	Liczba spółek	%
Aktywa trwałe, aktywa obrotowe, kapitał własny, zobowiązania długoterminowe, zobowiązania krótkoterminowe	16	84
Aktywa obrotowe, aktywa trwałe, zobowiązania krótkoterminowe, zobowiązania długoterminowe, kapitał własny	3	16
Razem	19	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych badanych spółek.

Większość spółek wykazywała szerszy zakres pozycji w sprawozdaniu z sytuacji finansowej dotyczący aktywów i zobowiązań niż ten minimalny wymagany w MSR 1. Natomiast w przypadku kapitałów własnych wszystkie spółki wykazywały więcej pozycji niż minimum określone w MSR 1 (tabela 8.25).

Tabela 8.25. Ogólny zakres pozycji w sprawozdaniu z sytuacji finansowej

Kategoria	Liczba spółek	%
Aktywa – szerszy zakres pozycji niż według MSR 1	15	79
Aktywa – zakres pozycji jak w MSR 1	4	21
Kapitał własny – szerszy zakres pozycji niż według MSR 1	19	100
Kapitał własny – zakres pozycji jak w MSR 1	0	0
Zobowiązania – szerszy zakres pozycji niż według MSR 1	16	84
Zobowiązania – zakres pozycji jak w MSR 1	3	16

Źródło: opracowanie własne na podstawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych badanych spółek.

⁷ Zdecydowana większość spółek używała nazwy „sprawozdanie z sytuacji finansowej”, natomiast 2 spółki stosowały nazwę „bilans”.

Jak wynika z tabeli 8.26, większość spółek prezentowała więcej pozycji w aktywach niż minimum określone w MSR 1. Najczęściej ten szerszy zakres wynikał z bardziej szczegółowej prezentacji aktywów niematerialnych i/lub aktywów finansowych. W przypadku tej pierwszej grupy aktywów część spółek przedstawiała w odrębnej pozycji „Wartość firmy”, a w przypadku aktywów finansowych – „Instrumenty pochodne”. Należy dodać, że w dwóch spółkach wartość „Wartości firmy” była bardzo niska w stosunku do sumy aktywów trwałych (poniżej 0,5%). Podobnie było w przypadku „Instrumentów pochodnych” – w trzech spółkach była to kwota nieistotna (poniżej 0,5% w stosunku do sumy aktywów obrotowych).

Tabela 8.26. Zakres pozycji w aktywach

Kategoria	Liczba spółek	%
Aktywa niematerialne – ogólna pozycja	10	53
Aktywa niematerialne – szczegółowe pozycje (w tym „Wartość firmy” jako odrębna pozycja)	9 (7)	47 (37)
Rzeczowe aktywa trwałe – ogólna pozycja	16	84
Rzeczowe aktywa trwałe – szczegółowe pozycje	3	16
Zapasy – ogólna pozycja	19	100
Zapasy – szczegółowe pozycje	0	0
Aktywa finansowe – zakres według MSR 1	7	37
Aktywa finansowe – zakres szerszy niż według MSR 1 (w tym „Instrumenty pochodne” jako odrębna pozycja)	12 (6)	63 (32)

Źródło: opracowanie własne na podstawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych badanych spółek.

Jak wynika z tabeli 8.27, wszystkie spółki prezentowały szerszy zakres pozycji w kapitale własnym niż ten wynikający z wymagań MSR 1. Zdecydowana większość spółek wyodrębniła w oddzielnej pozycji „Zyski zatrzymane/Straty niepokryte”. Ponadto dość często pojawiała się kategoria „Różnice kursowe z przeliczenia jednostek”.

W przypadku zobowiązań większość spółek prezentowała szerszy zakres pozycji dotyczący zobowiązań finansowych w porównaniu z wymaganiami MSR 1. Wszystkie te spółki przedstawiały w odrębnej pozycji „Zobowiązania z tytułu

zadłużenia” oraz ponad połowa z nich „Instrumenty finansowe”. Ponadto część spółek w ramach rezerw prezentowała w odrębnej pozycji „Rezerwy na świadczenia pracownicze” (tabela 8.28).

Tabela 8.27. Zakres pozycji w kapitale własnym

Kategoria	Liczba spółek	%
Zyski zatrzymane/Straty niepokryte – odrębna pozycja	17	89
Zyski zatrzymane/Straty niepokryte – brak odrębnej pozycji	2	11
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek – odrębna pozycja	10	53
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek – brak odrębnej pozycji	9	47
Kapitał z emisji akcji powyżej ich wartości nominalnej – odrębna pozycja	7	37
Kapitał z emisji akcji powyżej ich wartości nominalnej – brak odrębnej pozycji	12	63

Źródło: opracowanie własne na podstawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych badanych spółek.

Tabela 8.28. Zakres pozycji w zobowiązaniach

Kategoria	Liczba spółek	%
Rezerwy – zakres według MSR 1	12	63
Rezerwy – zakres szerszy niż według MSR 1 (w tym „Rezerwy na świadczenia pracownicze” jako odrębna pozycja)	7 (7)	37 (37)
Zobowiązania finansowe – zakres według MSR 1	5	26
Zobowiązania finansowe – zakres szerszy niż według MSR 1 (w tym „Zobowiązania z tytułu zadłużenia” (<i>Borrowings/Debt</i>) jako odrębna pozycja)	14 (14)	74 (74)
(w tym „Instrumenty pochodne” jako odrębna pozycja)	(8)	(42)

Źródło: opracowanie własne na podstawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych badanych spółek.

8.6. Porównywalność sprawozdań ze zmian w kapitale własnym

W przypadku struktury i treści sprawozdań ze zmian w kapitale własnym przedmiotem analizy były następujące zagadnienia: (1) zakres i kolejność prezentowanych pozycji, (2) sposób prezentacji innych całkowitych dochodów,

(3) sposób prezentacji wypłaconych dywidend, (4) sposób prezentacji elementów kapitału własnego.

Wszystkie badane spółki prezentowały informacje o zmianach w kapitale własnym w podziale na dwie części. Większość spółek przedstawiała w pierwszej kolejności informacje o całkowitych dochodach, a następnie informacje o transakcjach z właścicielami (tabela 8.29). Taka struktura sprawozdania pozytywnie wpływa na jego przejrzystość.

Tabela 8.29. Ogólna struktura sprawozdania ze zmian w kapitale własnym

Układ sekcji	Liczba spółek	%
Całkowite dochody Transakcje z właścicielami	14	74
Transakcje z właścicielami Całkowite dochody	5	26
Razem	19	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych badanych spółek.

Prawie wszystkie spółki przedstawiały w sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym informacje o całkowitych dochodach w podziale na wynik netto i inne całkowite dochody (tabela 8.30). Ponadto większość spółek nie prezentowała w tym sprawozdaniu szczegółowych informacji o poszczególnych rodzajach innych całkowitych dochodów, lecz ujmowała to syntetycznie w jednej pozycji (tabela 8.31).

Tabela 8.30. Sposób prezentacji całkowitych dochodów w sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym

Sposób prezentacji całkowitych dochodów	Liczba spółek	%
Podział na wynik netto oraz inne całkowite dochody	18*	95
Jedna ogólna pozycja – całkowite dochody/całkowite straty	1	5
Razem	19	100

* Jedna spółka prezentowała w sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym pozycję „Inne całkowite dochody”, przy czym wynosiła ona 0.

Źródło: opracowanie własne na podstawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych badanych spółek.

Tabela 8.31. Sposób prezentacji innych całkowitych dochodów w sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym

Sposób prezentacji innych całkowitych dochodów	Liczba spółek	%
Jedna ogólna pozycja	12	71
Szczegółowe pozycje	5	29
Razem	17	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych badanych spółek.

Wszystkie spółki prezentowały bezpośrednio w sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym informację o wypłaconych dywidendach (tabela 8.32). Żadna ze spółek nie wybrała alternatywnego rozwiązania, tj. prezentacji tego w informacjach dodatkowych.

Tabela 8.32. Dywidendy w sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym

Sposób prezentacji wypłaconych dywidend	Liczba spółek	%
Odrębna pozycja	18	95
Brak odrębnej pozycji	0	0
Brak wypłaty dywidend	1	5
Razem	19	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych badanych spółek.

Spółki prezentowały w sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym różną liczbę elementów tego kapitału (tabela 8.33). Część spółek przedstawiała ogólne kategorie, inne natomiast szczegółowe pozycje.

Tabela 8.33. Liczba elementów kapitału własnego w sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym

Liczba elementów	Liczba spółek	%
3	2	11
4	2	11
5	7	36
6	1	5

cd. tabeli 8.33

Liczba elementów	Liczba spółek	%
7	2	11
8	4	21
9	1	5
Razem	19	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych badanych spółek.

Główny czynnik, który miał wpływ na liczbę prezentowanych składników kapitału własnego to sposób prezentacji informacji o kapitałach rezerwowych. Większość spółek prezentowało poszczególne rodzaje kapitałów rezerwowych, pozostałe spółki wyodrębniały zaś bardziej ogólne elementy (tabela 8.34).

Tabela 8.34. Zakres elementów kapitału własnego w sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym w wybranych spółkach

LATVENERGO AS (Łotwa)	ORLEN LIETUVA AB (Litwa)	BULGARIAN ENERGY HOLDING JSC (Bułgaria)
<i>Share capital</i> <i>Reserves</i> <i>Retained earnings</i>	<i>Share capital</i> <i>Share premium</i> <i>Hedging reserve</i> <i>Other reserves</i> <i>Foreign exchange differences</i> <i>Retained earnings</i>	<i>Share capital</i> <i>Other reserves</i> <i>Reserves from revaluation to fair value</i> <i>Revaluation reserve of non-financial assets</i> <i>Reserve from translation of foreign operations</i> <i>Reserve from remeasurement of defined benefit plans</i> <i>Hedge reserve</i> <i>Accumulated loss/Retained earnings</i>

Źródło: opracowanie własne na podstawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych badanych spółek.

8.7. Porównywalność informacji dodatkowych

W przypadku struktury i treści informacji dodatkowych analizowano następujące zagadnienia: (1) sposób klasyfikacji not, (2) zakres informacji przedstawianych w początkowej części informacji dodatkowych, (3) sposób prezentacji zasad (polityki) rachunkowości.

Z analizy sprawozdań finansowych badanych spółek wynika, że struktura informacji dodatkowych jest bardzo zróżnicowana. Spółki prezentowały różną

liczbę not (od 26 do 55). Analizę obszernych not utrudniał brak spisu treści tych not u znacznej liczby spółek (tj. u 8 spółek). Większość spółek nie dzieliła obszernej listy not na określone grupy tematyczne (tabela 8.35). Jedynie 4 spółki (w tym 3 z Polski) podzieliły noty według ogólnych zagadnień (tabela 8.36).

Tabela 8.35. Klasyfikacja not w sprawozdaniach finansowych

Klasyfikacja not	Liczba spółek	%
Podział not na grupy tematyczne	4	21
Brak podziału not na grupy tematyczne	15	79
Razem	19	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych badanych spółek.

Tabela 8.36. Podział not na grupy tematyczne w sprawozdaniach finansowych

MOL MAGYAR OLAJ- ÉS GÁZIPARI NYRT. (Węgry)	<i>Accounting information, policies and significant estimates Results for the year Non-financial assets and liabilities Financial instruments, capital and financial risk management Other financial information</i>
KGHM POLSKA MIEDŹ S.A.	<i>General information Information on segments and revenues Impairment of assets Explanatory notes to the statement of profit or loss Taxation Involvement in joint ventures Financial instruments and financial risk management Borrowings and the management of liquidity and capital Non-current assets and related liabilities Working capital Employee benefits Other notes</i>
POLSKIE GÓRNICTWO NAFTOWE I GAZOWNICTWO S. A	<i>General information Description of the Group and its reporting segments Notes to the statement of profit or loss Notes on taxation Notes to the statement of cash flows and information on debt Notes to the statement of financial position Notes on financial instruments and financial risk management Other notes</i>

cd. tabeli 8.36

TAURON POLSKA ENERGIA S.A.	<i>Information about the capital group and basis of preparation of the consolidated financial statements</i> <i>Business segments</i> <i>Impairment of non-financial assets</i> <i>Notes to the consolidated statement of comprehensive income</i> <i>Notes to the consolidated statement of financial position</i> <i>Explanatory notes to the consolidated statement of cash flows</i> <i>Financial instruments and financial risk management</i> <i>Other information</i>
----------------------------	---

Źródło: opracowanie własne na podstawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych badanych spółek.

Analizując grupy tematyczne not w czterech spółkach, można zauważyć, że polskie spółki wyodrębniły znacznie więcej grup tematycznych niż spółka z Węgier. Ponadto we wszystkich spółkach jedynie dwa tematy są takie same, mianowicie ogólne informacje oraz instrumenty finansowe i zarządzanie ryzykiem finansowym. Poza tym widać, że wspólną dla wszystkich polskich spółek jest odrębna grupa not poświęcona segmentom działalności.

Znaczną porównywalnością między spółkami charakteryzowała się tylko pierwsza (początkowa) część informacji dodatkowych. Wszystkie spółki prezentowały w niej informacje ogólne o spółce, informacje o zgodności sprawozdania finansowego z MSSF zatwierdzonymi przez UE, informacje o wpływie nowych i zmienionych standardów i interpretacji na sprawozdanie finansowe oraz informacje o walucie funkcjonalnej. Ponadto większość spółek w początkowej części informacji dodatkowych przedstawiała informacje o sporządzeniu sprawozdania finansowego na podstawie zasady kosztu historycznego (z określonymi wyjątkami, np. dotyczącymi instrumentów finansowych), informacje o zasadach (polityce rachunkowości) oraz informacje o istotnych wartościach opartych na szacunkach i osądzie. Następnie większość spółek prezentowała notę (noty) dotyczącą segmentów działalności (tabela 8.37). Dalsza część informacji dodatkowych w tych spółkach, które nie dzieliły not na obszary tematyczne, w znacznym stopniu była uporządkowana według kolejności pozycji prezentowanych w sprawozdaniu z wyniku i pozostałych całkowitych dochodów oraz sprawozdania z sytuacji finansowej lub odwrotnie w zależności od

tego, który z tych elementów sprawozdania był prezentowany jako pierwszy w raporcie rocznym⁸.

Tabela 8.37. Informacje wykazywane w początkowej części informacji dodatkowych/not do sprawozdania finansowego

Zagadnienie	Liczba spółek	
	Tak	Nie
Podstawowe informacje o spółce	19 (100%)	0 (0%)
Informacja o zgodności sprawozdania finansowego z MSSF zatwierdzonymi przez UE	19 (100%)	0 (0%)
Informacja o sporządzeniu sprawozdania finansowego na podstawie zasady kosztu historycznego, z wyjątkiem np. określonych instrumentów finansowych, nieruchomości inwestycyjnych czy określonych rzeczowych aktywów trwałych	16 (84%)	3 (16%)
Informacja o sporządzeniu sprawozdania finansowego przy założeniu kontynuacji działalności gospodarczej	9 (47%)	10* (53%)
Informacje o wpływie nowych i zmienionych standardów i interpretacji na sprawozdanie finansowe	19** (100%)	0 (0%)
Informacje o walucie funkcjonalnej	19 (100%)	0 (0%)
Informacje o istotnych wartościach opartych na szacunkach i osądzie	14 (74%)	5*** (26%)
Informacje o zasadach (polityce) rachunkowości	16 (84%)	3*** (16%)
Informacje o zarządzaniu ryzykiem finansowym	7 (37%)	12*** (63%)
Informacje o segmentach działalności	13 (68%)	6*** (32%)

* Wszystkie spółki sporządziły sprawozdania finansowe przy założeniu kontynuacji działalności, przy czym część spółek tej informacji nie prezentowała w informacjach dodatkowych. W dwóch spółkach taka informacja była zawarta w odrębnej części raportu rocznego, tj. w oświadczeniu zarządu.
 ** Jedna spółka w początkowej części informacji dodatkowych zamieściła ogólne informacje, natomiast szczegółowe zaprezentowała w odrębnej notce w dalszej części informacji dodatkowych.
 *** Te spółki prezentowały niniejsze informacje w dalszej części informacji dodatkowych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych badanych spółek.

Jak wynika z tabeli 8.37, zdecydowana większość spółek prezentowała informacje o zasadach (polityce rachunkowości) w pierwszej części informacji dodatkowych. Jedynie trzy spółki (MOL MAGYAR OLAJ-ÉS GÁZIPARI

⁸ Częściej badane spółki prezentowały jako pierwszy element sprawozdania finansowego – sprawozdanie z wyniku i pozostałych całkowitych dochodów, natomiast sprawozdanie z sytuacji finansowej jako drugi lub trzeci element.

NYRT., KGHM POLSKA MIEDŹ S.A., POLSKIE GÓRNICTWO NAFTOWE I GAZOWNICTWO S.A.) wybrały odmienne rozwiązanie, mianowicie przedstawiały je w różnych notach dotyczących poszczególnych zagadnień.

8.8. Podsumowanie

Z badania US SEC⁹ wynika, że największe spółki na świecie preferowały prezentację informacji o wyniku i pozostałych całkowitych dochodach w formie dwóch sprawozdań. Natomiast z niniejszego badania wynika, że największe spółki z Europy Środkowo-Wschodniej częściej wybierały formę jednego sprawozdania. Z badania IASB¹⁰ wynika, że wśród spółek dominował wariant kalkulacyjny kosztów. W badaniu US SEC¹¹, jak i w tym badaniu takiej dominacji nie zaobserwowano. Zarówno badanie US SEC¹², jak i badanie IASB¹³ wskazują, że znaczna liczba spółek nie ujawniała informacji o kosztach w układzie rodzajowym w informacjach dodatkowych, mimo iż powinny to zrobić. W przypadku spółek z Europy Środkowo-Wschodniej nie stwierdzono takiego przypadku, ponadto zaobserwowano, że badane spółki prezentowały koszty w układzie rodzajowym dla całości kosztów operacyjnych, a nie dla ich części. Wyniki badania US SEC¹⁴ pokazują jednocześnie, że istnieje brak spójności w zakresie rodzajów prezentowanych kosztów w układzie rodzajowym. Niniejsze badanie również potwierdza istnienie takiej niespójności, przy czym w odniesieniu tylko do kosztów rodzajowych ujawnianych w informacjach dodatkowych. Natomiast w przypadku kosztów rodzajowych prezentowanych w sprawozdaniu z wyniku i pozostałych całkowitych dochodów istotnych niespójności nie zaobserwowano. Ponadto zauważono, że katalog kosztów według rodzaju prezentowany w informacjach dodatkowych był znacznie szerszy niż ten

⁹ *An Analysis of IFRS...*, op. cit.

¹⁰ *Analysis of financial...*, op. cit.

¹¹ *An Analysis of IFRS...*, op. cit.

¹² Ibidem.

¹³ *Analysis of financial...*, op. cit.

¹⁴ *An Analysis of IFRS...*, op. cit.

wykazywany w sprawozdaniu z wyniku i pozostałych całkowitych dochodów. Badanie US SEC¹⁵, badanie IASB¹⁶, jak i niniejsze badanie wskazują, że istnieją istotne różnice w zakresie prezentowanych wyników częściowych oraz brak jest spójności co do miejsca prezentacji pozycji „Udział w wyniku jednostek stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięć”. Spółki wykazują więcej wyników częściowych niż wynika to z wymagań MSR 1 i jednocześnie często różnie je ustalają, co negatywnie wpływa na porównywalność tych wyników między spółkami.

Z badania US SEC¹⁷ wynika, że zdecydowana większość spółek stosowała metodę pośrednią przy prezentacji przepływów pieniężnych z działalności operacyjnej. Podobną praktykę można zaobserwować wśród spółek z Europy Środkowo-Wschodniej. Ponadto, podobnie jak w przypadku badań US SEC¹⁸ i IASB¹⁹, zaobserwowano różnice w zakresie punktu wyjścia przy ustalaniu przepływów pieniężnych netto z działalności operacyjnej oraz w zakresie wyników częściowych w ramach tego segmentu działalności. Wśród spółek z Europy Środkowo-Wschodniej nieznacznie więcej wybrało jako punkt wyjścia – wynik przed opodatkowaniem, czyli taki sam, jak w przykładzie ilustrującym do MSR 7. Ponadto prawie połowa spółek prezentujących przepływy pieniężne z działalności operacyjnej metodą pośrednią ustalała jeden wynik częściowy, przy czym rodzaj tego wyniku, jak i jego nazwa różniły się między badanymi spółkami. Zarówno z badania IASB²⁰, jak i E. Gordon et al.²¹ wynikają znaczne różnice w zakresie klasyfikacji odsetek otrzymanych i zapłaconych oraz dywidend otrzymanych. W przypadku spółek z Europy Środkowo-Wschodniej rozbieżności zaobserwowano tylko w odniesieniu do klasyfikacji odsetek otrzymanych i zapłaconych, natomiast w przypadku klasyfikacji dywidend, zarówno otrzymanych, jak i wypłaconych różnic nie stwierdzono.

¹⁵ Ibidem.

¹⁶ *Analysis of financial...*, op. cit.

¹⁷ *An Analysis of IFRS...*, op. cit.

¹⁸ Ibidem.

¹⁹ *Analysis of financial...*, op. cit.

²⁰ Ibidem.

²¹ E.A. Gordon, E. Henry, B.N. Jorgensen, C.L. Linthicum, *Flexibility in cash-flow classification under IFRS: determinants and consequences*, „Review of Accounting Studies” 2017, vol. 22.

Z badania US SEC²² i badania IASB²³ wynika, że w przypadku sprawozdania z sytuacji finansowej nie stwierdzono tak istotnych niespójności między spółkami, jak w przypadku sprawozdania z wyniku i pozostałych całkowitych dochodów oraz sprawozdania z przepływów pieniężnych. Taka sama obserwacja wynika z niniejszego badania. Wszystkie badane spółki stosowały taką samą ogólną klasyfikację aktywów (podział na trwałe i obrotowe) i zobowiązań (podział na długoterminowe i krótkoterminowe). Większość spółek prezentowała aktywa według rosnącej płynności, a pasywa – rosnącej wymagalności. Jednocześnie zauważono, że zdecydowana większość badanych spółek wykazywała szerszy zakres pozycji dotyczący aktywów i zobowiązań niż ten minimalny wynikający z MSR 1. Natomiast w przypadku kapitału własnego dotyczyło to wszystkich spółek. Znaczna liczba spółek wykazywała w odrębnych pozycjach w aktywach takie kategorie, jak „Wartość firmy” i „Instrumenty pochodne”, w kapitale własnym – „Zyski zatrzymane/Straty niepokryte”, „Różnice kursowe z przeliczenia jednostek”, w zobowiązaniach – „Zobowiązania z tytułu zadłużenia” (*Borrowings/Debt*), „Instrumenty pochodne”, „Rezerwy na świadczenia pracownicze”. W niektórych przypadkach spółki wykazywały te kategorie w odrębnych pozycjach, mimo że ich kwota nie była istotna.

W odniesieniu do sprawozdania ze zmian w kapitale własnym nie zaobserwowano wielu różnic między badanymi spółkami. Wszystkie spółki informacje o zmianach w kapitale własnym przedstawiały w podziale na dwie sekcje: „Całkowite dochody” i „Transakcje z właścicielami” lub w odwrotnej kolejności. Prawie wszystkie spółki inne całkowite dochody ujmowały w jednej pozycji, z pominięciem szczegółowej specyfikacji. Podobną praktykę wśród dużych polskich i niemieckich spółek zaobserwował J. Gad²⁴. Ponadto wszystkie badane spółki z Europy Środkowo-Wschodniej prezentowały informacje o wypłaconych dywidendach w sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym. Zaobserwowano

²² *An Analysis of IFRS...*, op. cit.

²³ *Analysis of financial...*, op. cit.

²⁴ J. Gad, *Components of Comprehensive Income and Statement of Changes in Equity: An Analysis of Public Companies' Reporting Practices in Poland and Germany*, „Management and Business Administration. Central Europe” 2015, vol. 23, no. 3.

natomiast znaczne różnice między spółkami co do zakresu elementów kapitału własnego. Najmniejsza liczba prezentowanych składników kapitału własnego to 3–4, największa zaś to 8–9. Główny czynnik, który zadecydował o takiej rozpiętości, to sposób prezentacji informacji o kapitałach rezerwowych – szczególnie lub bardziej ogólne elementy.

Najobszerniejszy i jednocześnie najmniej porównywalny pod względem formy prezentacji był ostatni element sprawozdania finansowego, czyli informacje dodatkowe. Struktura informacji dodatkowych jest bardzo zróżnicowana wśród spółek z Europy Środkowo-Wschodniej. Jedynie kilka spółek podzieliło obszerną listę not na grupy tematyczne, pozostałe spółki prezentowały poszczególne noty w różnej kolejności, która w znacznym stopniu odpowiadała kolejności pozycji prezentowanych w sprawozdaniu z wyniku i pozostałych całkowitych dochodów i sprawozdaniu z sytuacji finansowej lub odwrotnie – w zależności od tego, które z tych sprawozdań było prezentowane jako pierwsze w raporcie rocznym. Podobnie z badania US SEC²⁵ wynika, że wiele spółek porządkowało informacje dodatkowe według kolejności pozycji prezentowanych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej i sprawozdaniu z wyniku. Z kolei z badania A. Ciecholewskiej i J. Gierusza²⁶ wynika, że informacje przedstawiane w notach są ustrukturyzowane praktycznie w dowolny sposób, co ogranicza ich porównywalność między spółkami. Zdecydowana większość spółek z Europy Środkowo-Wschodniej przedstawiała opis zasad (polityki) rachunkowości w początkowej części informacji dodatkowych, tylko kilka spółek prezentowało je w poszczególnych notach dotyczących określonych zagadnień. W przypadku informacji dodatkowych można stwierdzić, że znaczną porównywalnością charakteryzowała się tylko pierwsza (początkowa) ich część. Porównując strukturę prezentacji informacji dodatkowych spółek z Europy Środkowo-Wschodniej z wynikami badania IFRS Foundation²⁷

²⁵ *An Analysis of IFRS...*, op. cit.

²⁶ A. Ciecholewska, J. Gierusz, *Porównywalność formy prezentacji informacji w sprawozdaniach finansowych sporządzonych zgodnie z MSSF (na przykładzie Polski i Niemiec)*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości” 2018, nr 100(156).

²⁷ *Better Communication in Financial Reporting. Making disclosures more meaningful*, IFRS Disclosure Initiative – Case Studies, IFRS Foundation, October 2017, www.ifrs.org/-/media/

dotyczącego zmian w informacjach dodatkowych na rzecz lepszej komunikacji w sprawozdaniach finansowych, należy zauważyć, że tylko nieliczne badane spółki stosują takie rozwiązania, o których mowa w tym raporcie, tj. łączenie not w grupy tematyczne oraz prezentacja opisu polityki rachunkowości w różnych notach, dotyczących poszczególnych zagadnień.

Podsumowując, należy stwierdzić, że obecne uregulowania MSSF są zbyt ogólne w zakresie struktury i treści sprawozdania finansowego z punktu widzenia ich porównywalności na poziomie globalnym. Zdaniem autorki, wyniki przedstawionej analizy pozwalają na przedstawienie kilku rekomendacji dla IASB, których implementowanie w praktyce może służyć zwiększeniu tej porównywalności.

W przypadku sprawozdania z wyniku i pozostałych całkowitych dochodów należałoby:

- 1) zwiększyć liczbę wymaganych wyników cząstkowych wraz z określeniem sposobu ich ustalania;
- 2) uszczegółowić wymagania w zakresie klasyfikacji kosztów w układzie rodzajowym;
- 3) określić miejsce prezentacji pozycji „Udział w wyniku jednostek stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięć”.

W odniesieniu do sprawozdania z przepływów pieniężnych należałoby:

- 1) wprowadzić szczegółowe wytyczne w zakresie klasyfikacji odsetek i dywidend;
- 2) sprecyzować punkt wyjścia przy ustalaniu przepływów pieniężnych z działalności operacyjnej metodą pośrednią;
- 3) określić rodzaj wyniku cząstkowego ustalanego w ramach przepływów pieniężnych z działalności operacyjnej metodą pośrednią.

W odniesieniu do sprawozdania z sytuacji finansowej należałoby zwiększyć katalog wymaganych odrębnych pozycji w zakresie kapitału własnego i zobowiązań. Warto zauważyć, że zakres pozycji wymaganych po stronie aktywów według MSR 1 jest znacznie bardziej szczegółowy niż po stronie pasywów.

project/disclosure-initiative/better-communication-making-disclosures-more-meaningful.pdf (dostęp: 21.01.2018).

W przypadku sprawozdania ze zmian w kapitale własnym należałoby bardziej uszczegółowić wytyczne w zakresie przedstawianych elementów kapitału własnego.

W odniesieniu do informacji dodatkowych należałoby:

- 1) wprowadzić kryteria porządkowania not;
- 2) określić zakres informacji wymagających prezentacji w pierwszej (początkowej) części informacji dodatkowych oraz w pozostałych częściach;
- 3) zaproponować prezentację zasad (polityki) rachunkowości w dwóch miejscach informacji dodatkowych: ogólne zasady (polityka) rachunkowości – w pierwszej (początkowej) części informacji dodatkowych, szczegółowe zasady (polityka) rachunkowości – w różnych notach dotyczących poszczególnych zagadnień;
- 4) przygotować przykład ilustrujący strukturę i treść informacji dodatkowych²⁸.

Ponadto zdaniem autorki obecne przykłady odnoszące się do MSR 1 należałoby rozszerzyć, gdyż ich treść jest zbyt ogólna i syntetyczna.

Bibliografia

A Guide through IFRS, Part B, IFRS Foundation, London 2013.

An Analysis of IFRS in Practice, A Securities and Exchange Commission Staff Paper, US SEC, November 2011, www.sec.gov/spotlight/globalaccountingstandards/ifrs-work-plan-paper-111611-practice.pdf (dostęp: 2.07.2018).

Analysis of financial statements presentation, Staff Paper, IASB Agenda 21A, November 2016, archive.ifrs.org/Meetings/MeetingDocs/IASB/2016/November/AP21A-PFS.pdf (dostęp: 20.02.2018).

Better Communication in Financial Reporting. Making disclosures more meaningful, IFRS Disclosure Initiative – Case Studies, IFRS Foundation, October 2017, www.ifrs.org/-/media/project/disclosure-initiative/better-communication-making-disclosures-more-meaningful.pdf (dostęp: 21.01.2018).

²⁸ Informacje dodatkowe to najobszerniejszy element sprawozdania finansowego i jednocześnie jedyny dla którego IASB nie opracowała dotychczas przykładu ilustrującego.

- Ciecholewska A., Gierusz J., *Porównywalność formy prezentacji informacji w sprawozdaniach finansowych sporządzonych zgodnie z MSSF (na przykładzie Polski i Niemiec)*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości” 2018, nr 100(156).
- Coface CEE Top 500 Ranking, Coface, September 2018, www.cofacecentraleurope.com (dostęp: 10.12.2018).
- Evaluation of the Application of IFRS in the 2006 Financial Statements of EU Companies*, Ineum Consulting, December 2008, ec.europa.eu/internal_market/accounting/docs/studies/2009-report_en.pdf (dostęp: 08.11.2017).
- Gad J., *Components of Comprehensive Income and Statement of Changes in Equity: An Analysis of Public Companies' Reporting Practices in Poland and Germany*, „Management and Business Administration. Central Europe” 2015, vol. 23, no. 3.
- Gad J., *Prezentacja składników wyniku całościowego w kapitale własnym – praktyka sprawozdawcza spółek giełdowych w Polsce i w Niemczech*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, nr 803, Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” 2014, nr 66.
- Gad J., *Sprawozdanie z wyniku całościowego jako źródło informacji na temat kapitałowych przychodów i kosztów – doświadczenia polskiego i niemieckiego rynku kapitałowego*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości” 2014, nr 75(131).
- Gordon E.A., Henry E., Jorgensen B.N., Linthicum C.L., *Flexibility in cash-flow classification under IFRS: determinants and consequences*, „Review of Accounting Studies” 2017, vol. 22.
- IFRS. Observations on the Implementation of IFRS*, Ernst&Young, September 2006, www.feicanada.org/files/IFRS_Obs_on_the_Implementation.pdf (dostęp: 10.01.2017).
- Kvaal E., Nobes C.W., *IFRS Policy Changes and the Continuation of National Patterns of IFRS Practice*, „European Accounting Review” 2012, vol. 21, no. 2.
- MSR 1 *Prezentacja sprawozdań finansowych*, w: *MSSF 2016*, SKwP, IFRS Foundation, Warszawa 2016.
- MSR 7 *Sprawozdanie z przepływów pieniężnych*, w: *MSSF 2016*, SKwP, IFRS Foundation, Warszawa 2016.
- Nobes Ch., Perramon J., *Firm Size and National Profiles of IFRS Policy Choice*, „Austrian Accounting Review” 2013, no. 66, vol. 23, issue 3.
- von Keitz I., *The Application of IFRS: Choices in Practice*, KPMG, December 2006, www.kpmg.com.br/ifrs/publicacoes/Accounting_guidance/The_Application_of_IFRS/The_Application_of_IFRS_Choices_in_Practice.pdf (dostęp: 29.01.2018).